

XIĦ U XIĦA

Fis-sebħ għal xi tmienja Ċikku Hela-flusu, raġel xiĦ ta' ma' dwar is-sebħin, kien q'ed jieħu l-kafè f'daqxejn ta' nofsija wiesgħa mhux hażin. Kien xiĦ Ċikku Hela-flusu; imma f'dirgħajh kien għadu sħiħ u mhux inqas sħiħ, għalkemm zopp, f'riġlejh. "Tarax" kien q'ed igerger waħdu, "li kieku dik it-tomna raba saqwi qabbiltha s-sena l-oħra, kien ikun jaqbilli, għax kieku dahħalt żewġ liri qbiela, u mhux issa qajla sa ndahħal għoxrin skud tal-qara kollu. Ajma j'ommi l-aktar jekk tagħmel xi burraxka silġ, indahħalhom l-għoxrin skud. Dik ix-xitan ta' marti taħti li għam-newwel ma qabbilthiex lil Kalang tal-Boqboq. Ja magħarrqa ta' mara trid lili naħdem; għandha tkun hasbitni xi baġħal tas-sienja lili. Imma, jabbni, minn fuq għadamha niħallas għax ma natihiex x'tonfoq; ħalli ma ssajjarx tisjir. B'li ddaħħal mill-bajd biss tibqa." "U x'int tgerger, qaddisek?", qabżet f'daqqa martu, Wenez il-Ħamramana, li kienet qed tissammagħlu, u li dik li żzomm il-flus tal-bajd biss ma niżlitilhiex, "narrak tara x-xemx bil-lejl, iva dejjem tarmi s-sħati! Ħalli minn idejk, ħa ngħidu tat-tmienja, ja mgħallaq ma' tibna! għax żgur ħżunitek gibitna f'dan il-għiaks. Harrek, ixrob il-kafè li baqagħlek!...

U Ċikku Hela-flusu, hawnhekk taha daqqa ta' għajn minn taħt, u bil-fond tal-kafè mbeżlek ma' lħitu, daħaq daħqa ta' ħatba hażina li ma kontx tobsorha fi bniedem ta' sebħin. Iż-żewġ sinniet sofor u maħmuga li kienu baqgħulu mdendlin waħda mal-ħanek ta' fuq, l-oħra mal-ħanek ta' isfel, intlew mat-tarf ta' lsienu, imbagħid iltaqgħu flimkien u f'qilla ta' għatx u ta' gdim, theżżu ma' xulxin. U minn bejniethom ir-ruħ ta' Ċikku, iċċaqalqet, u bezbżet xi erba' kelmiet. Ħa!... Ħa!... Ħa!... intom in-nisa tridu tixtru l-genna bid-daħq fil-wieċ... Ħa! Ħa! Ħa! intom is-saħta tad-dinja... gerħa f'sider l-irġiel; u int ja ħaxixa hażina, li kont għadni fl-aħjar tiegħi inqacétek il-barra bis-saqajn, u, b'inkejja tiegħek, kont nieħu waħda oħra mqar kienet sewda daqs dik il-ħatba ta' ommok, narra x-xjaten iġħarrqek fl-infern... għax, int taħti li dan il-qara sa jibqa' ma' wieċi.

Wenez bil-kemm ma tħajritx tvenvinlu daqqa fuq rasu bl-imselħa li kellha f'idha, imma biex ma ggibhiex bi kbira raddet is-salib biex tgħid tat-tmienja, u, "Ħalli minn idejk, Ċikk" qalet lil żewgħa, ngħidu tat-tmienja, forsi l-qara ma tafx kif jogħla". Ċikku qabillu dan il-kliem; qalbu ħliet biex igħid tat-tmienja ma Wenez. "Għax kos!" ħaseb hu bejnu u bejn ruħu "ma tafx kif il-Bambin igħollili l-qara, mbgħad tat-tmienja f'ħames minuti tgħidha."

Wenez irħiet l-imselħa minn idejha u bdiet it-talba tat-tmienja :

“Anġli u donni jnzjovit Marija” imbagħid urajha wieġeb Ċikku taparsi għodban “Konċettu u l-ispiritu s-santu.” Hawnekk Wenez donnha għadha thewden fuq kliem żewġha, melset ftit fellus żgħir li kien jigrri wara d-dubbien fejnha, sa ma mbgħad wiegbet: “*U cenċinna d-donni, et birbinkoru faktum ist*” Ċikku wkoll donnu nesa li kien q’ed jitlob, laqqat l-aħħar ftieta min-nofsija u wara li belagħha ftakar li kien imiss lilu jwieġeb u mgħaġġel mgħaġġel, *tabita nostra in nobis*” qal, u bi ftit avemarijiet għalqu t-talba tagħhom. U mbgħad haas f’qalbu x’jgħidlu li issa l-qara kellu jogħla, sa ma tajjar ftit mill-buri li kellu.

“Ara li għal nofs-in-nhar tkejjilli żingla tisjir shun, u qis li jkun immerraq, għax jien sejjer sal-belt.”

* * *

Il-bogħod mir-raħal tiegħu Ċikku, fuq karrettun nofs haġja kollu mkisser, roti mżarġna, miġbud minn hmara xiha, imdawra bid-dubbien kien għaddej minn waħda mit-triqat tal-belt l-iktar maħnuqa bin-nies. Ċikku ma kienx jaf fejn jagħti rasu; dawk in-nies kollha hadulu moħħu; għax kos! fir-raħal tiegħu, hliet nhar il-festa tal-qaddis ma hux la kemm tara nofs dawk in-nies. “Jekk nasal id-dar b’għadmi shih kollox sewwa” qal Ċikku Hela-flusu fil-waqt li xejjer l-iskuljata għal fuq il-widnejn imdendla tal-hmara “ara kemm hawn x’tara” kompli jgħid, “u n-nisa tal-belt, skumnikati li huma, kemm huma sbieħ... ara dik, wiċċ il-hawħa, u fomm il-laring, x’għajnejn helwin għandha kif serqitli qalbi ja mgħarrqa li hi. Dik sabiħa u mhux Wenez tiegħi wiċċha, wiċċ il-qoxra tal-lumija mitbiela” U għal siegħa shiha baqa’ jhewden fuq il-kobor tal-bini tal-belt, fuq il-għadd bla tarf tal-krarez tan-nar u roti, fuq il-bahrin fis-sakra, u fuq hafna hwejjeġ oħra. U l-hmara miskina b’nofs għalf, baqgħet miexja b’rasha lejn l-art, qisha kienet taħseb fuq il-bluha ta’ sidha. Ma kellhiex xi jrossha, għalhekk setgħet terhi l-pass kemm riedet, għax Ċikku Hela-flusu kien hsiebu fil-hwejjeġ sbieħ u kbar ta’ madwaru. Għadda b’ħalqu miftuħ minn hada palazz sabiħ, kbir, u għani; u qalbu nkisret x’hin ftakar fl-għorfa żgħira tiegħu, fqira, u bla hajr. U mexa mexa tul it-trieqat tal-belt, dejjem il-quddiem qalb l-għagħa tan-nies, sa ma f’kantuniera lemaħ imwaħħla bħal tagħrifha miktuba bl-ingliż li kienet tghid hekk: “*Drivers must keep to the left*”. Ċikku kien jaf jaqra ftit bil-Malti hażin hażin; u b’għajnejh imberrrqa, “x’għaġeb ta’ għerf”, qal, “in-nies tal-belt sa fuq il-hitan iwaħħilu l-ittri.” Imbagħad ta s-salt biex jaqraha u mit-tagħrifha kollha deherlu li fehmed il-kelma *left* biss. “Tarax” qal hu, “il-Malti tan-nies tal-bliet ma tifhmux kollu għax fih hafna għerf mhux bħal tagħna.

“Tal-belt kollox għandhom sabiħ sa l-ittri li balleċ! ma nafx kif ma nistax naqrahom kollha. Hu x'nhu milli nara, dawn l-ittri jgħidu li hawnhekk hawn xi *lift*. Tajba l-bieċa, hej; mela hawnhekk xi mkien fil-qrib, hawn dik l-imbierka ta' kaxxa magħluqa li titla, u tinzel f'gagġa twila twila bejn il-ħadid. Issa naraha, hej kif jien hawn.” U gġibed għal fuq in-naħa tal-lemin. “Harrà, ja ġifa” għajjat mal-ħmara għajjiena “Harrà ja...” Imma hawn f'daqqa waħda ra pulizija ma wiċċu u ħass imsarnu f'saqajh. “Tini ismek”, qallu dan b'lehen imqit. “Ma x'għamilt jien, sinjur”; beka Ċikku mdaħħal f'qoxortu “kont sa nara l-*lift* sinjur u xejn iżjed!” “Ismek inkella nieħdok l-għassa,” għajjat il-pulizja. U Ċikku mbeżża' tah ismu.

* * *

Ċikku Hela-flusu erbat ijiem wara sab ruħu l-qorti quddiem il-maġistrat bħala ħati.

Raġel qasir, botni, li Ċikku ma kienx jaf x'ħobż jiekol, tah ibus is-saliċ u “aħlef u għid is-sewwa,” qallu “biex quddiem Alla ssib is-sewwa.” Ċikku twerwer u saqsa lilu n-nifsu jekk kienx xi darba għamel xi delitt bla ma jaf; jekk setagħx xehet xi mingel għal ras xi ħadd, forsi f'xi ħmar il-lejl!... “Ma naf li għamilt xejn”, qal Ċikku. “Slaleb, qorti, maġistrati, pulizija u dan kollu għal fejn?”

Imbgħad dar lejh il-maġistrat “Sur Fraugisku Xiberras inti tinsab ħati talli ma żammejtx max-xellug int u ssuq il-ħmara u b'hekk ma ksirt it-tagħrif ta' Gvern li tgħid li *Drivers must keep on the left*”, “Ha ngħidlek sinjur” wieġeb Ċikku, qisu f'dinja ohra, “biex ingħidk, dawk l-ittri qrajthom, u kont naf li hemm xi *lift* fil-qrib, imma qatt ma bsart li ma stajt immur narah. Għax biex ingħidlek, jien din il-kelma “*lift*” fhimtha, imma l-oħrajn ma stajt nifhem xejn minnhom. Għalhekk sinjur, aħfirli; nitolbok bil-ħniena u nwegħdek li f'għomri kollu ma nħaresx lejn il-*lift* iżjed.” Il-maġistrat tberraq lejh bl-ikraħ; haseb li qed jidhaq bih “għax” qal f'qalbu “in-nies tar-rifula jgħadduk biż-żmien bħalkieku xejn.” Għalhekk kollu mbaqbaq dar lejn l-imsejken Ċikku u qallu: “Hares, ara kif twieġeb lill-maġistrat, għax issib ruhek il-ħabs malajr. U talli mexxejt ħażin int tinsab imwaħħal ħames xelini”

Ċikku baqa' mibluġh għall-kliem tal-maġistrat bil-kemm ma riedx jibki. “Hames xelini”, gerger f'qalbu wara li l-qara ma ġieb xejn... dalwaqt nisfa bla habba, x'waħda ġratli... żgur Alla laħaqni talli naħqar lill Wenez!... Wenez tiegħi!... Wenez ta' qalbi... aħfirli jaħasra għax għal ftit ma tlifekx għal kollox lilek u l-ħmara... U telaq izappap il-barra bil-qalb it-tajba.

Dak il-ħin biex itaffi d-dwejjaq, minn taħt ilsien, għanna din il-għanja mqabbla malajr.

Din tal-lift ħallastha qares,
Ix-xitan żgur ried igħabbini;
Gagħalni hej! nahlef is-sewwa
Biex wehilt ħames xelini!

Igħidu li dak in-nhar Ċikku ħela flusu u Wenez issielmu u li b'turija ta' ħbiberija mgedda Ċikku bies lil martu taħt ilħitha, u li Wenez, qisha għarusa ġdida bieset għat-tieni darba f'ħajjitha lil żewġha niedem fuq it-tarf ta' mnieħru.

U Ħela flusu ma raġa mar qatt iżjed il-belt.